Kaupunginhallitus 26.10.2026 § 343

§ 343

Valtuustoaloite oppimateriaalien saatavuudesta (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Kilpeläinen Anna
Turpeinen Jaakko
Saloranta-Eriksson Outi
Nerg-Öhman Satu
Plosila Riina
Kukkonen Minna
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Elina Kokon ym. 23.2.2026 jättämään valtuustoaloitteeseen oppimateriaalien saatavuudesta sekä toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Yhteenveto

Elina Kokko ja 37 muuta kaupunginvaltuutettua ovat 23.2.2026 jättäneet valtuustoaloitteen, jonka mukaan Espoon strateginen painopiste lasten ja nuorten pääkaupunkina edellyttää riittäviä ja vertailukelpoisia panostuksia oppimisen perusedellytyksiin. Aloitteessa todetaan, että laadukkaat oppimateriaalit ovat oppimisen ja yhdenvertaisuuden kannalta välttämättömiä, mutta niihin kohdistuvat resurssit jäävät Espoossa selvästi jälkeen monista muista kunnista. Oppimateriaaliratkaisujen tulee perustua pedagogisiin tarpeisiin, ja opettajilla on oltava todellinen mahdollisuus vaikuttaa valintoihin.

Aloitteessa pyydetään selvittämään:

1. kouluilta ja opettajilta, onko oppimateriaaleihin riittävästi määrärahoja (tekstikirjat, työkirjat ja digilisenssit), ja onko koulujen määrärahoista osa oppimateriaaleihin korvamerkittyä?
2. oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutuminen oppikirjojen ja muun oppimateriaalin saatavuudessa eri kouluissa
3. oppilaiden kokemuksia oppimateriaalien käytöstä ja laadusta
4. tarvetta ja mahdollisuutta tarjota painettuja oppikirjoja vaihtoehtona digitaalisille oppimateriaaleille toisella asteella

5. joutuvatko opettajat kopioimaan opetusmateriaaleja laittomasti puutteellisten opetusmateriaalien johdosta.

Vastaus on valmisteltu Kasvun ja oppimisen toimialan esikunnan, ruotsinkielisten sivistyspalvelujen, suomenkielisen perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen yhteistyönä. Lausunto palautettiin valmisteluun Kasvun ja oppimisen lautakunnassa 27.5.2026 ja siinä on huomioitu annetut palautus- ja lisäehdotukset:

- suomenkielisen perusopetuksen oppilaiden kokemukset oppimateriaaleista
- nuorisovaltuuston ja vammaisneuvoston lausunnot.
Lisäksi lausunnossa on kuvattu Espoon kaupungin peruskoulujen ja lukioiden kokonaisbudjetin määrittyminen.

Aloitteessa pyydetty selvitys on toteutettu Espoon suomenkielisten peruskoulujen rehtoreille suunnatulla Webropol-kyselyllä (58 vastaajaa) ja keskusteluilla ruotsinkielisen perusopetuksen rehtoreiden kanssa (9 henkilöä). Oppilaiden kokemuksia oppimateriaaleista kerättiin Storängens skolan oppilaskunnan seminaarissa. Suomenkielisen perusopetuksen oppilaiden kokemuksia koottiin 5.–9. luokkien oppilaille tehdyllä kyselyllä.

Nuorisovaltuuston ja vammaisneuvoston lausunnot on annettu kokouksissa 18.8.2026. Lausunnoissa korostui oppimateriaalien yhdenvertainen saatavuus sekä tarve huomioida oppilaiden ja opiskelijoiden erilaiset tarpeet. Erityisesti toivottiin joustavia mahdollisuuksia käyttää sekä digitaalisia että painettuja oppimateriaaleja oppimisen tukena. Lausunnot ovat luettavissa oheismateriaaleina.

Tiivistelmä valtuustoaloitteeseen lausunnon sisällöstä

Espoossa koulut saavat käyttöönsä oppilasmääriin ja oppilasrakenteeseen perustuvan kokonaisbudjetin, jonka käytöstä ne päättävät itse pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Vaikka oppimateriaaleille on laskennallinen rahoitusosuus, rehtorit voivat kohdentaa niihin enemmän varoja, jos se on koulukohtaisesti opetuksen kannalta tarpeellista.

Oppimateriaaleja hankitaan kouluissa aktiivisesti, ja oppilaskyselyjen perusteella suurin osa oppilaista kokee, että sekä painettuja että digitaalisia oppimateriaaleja on riittävästi saatavilla.

Esittelijän kannanotto valtuustoaloitteeseen

Oppimateriaalien saatavuus on Espoossa kokonaisuutena hyvällä tasolla. Kouluilla on huomattavat resurssit ja joustavat mahdollisuudet kohdentaa resursseja tarpeidensa mukaan. Tavoitteenamme on varmistaa, että kaikilla oppijoilla on käytössään laadukkaat oppimateriaalit ja hyvät edellytykset oppimiseen.

Selvitykset valtuustoaloitteen kysymyksiin

1. Määrärahojen riittävyys

Espoossa kouluilla on käytössään kokonaisbudjetti, ei erillisiä korvamerkittyjä määrärahoja. Budjetti muodostetaan laskennallisesti eri osa-alueiden perusteella, mutta koulut voivat kohdentaa käytettävissään olevat resurssit joustavasti omien tarpeidensa mukaan. Koulun kokonaisbudjetin käytöstä vastaa rehtori.

Kokonaisbudjetti ja sen määrittyminen

Lukuvuonna 2026–2027 suomenkielisen perusopetuksen kouluille resurssilaskennan kautta jaettava kokonaisbudjetti on noin 190 miljoonaa euroa. Resurssilaskenta tuottaa kouluille kokonaisbudjetit ja koulut käyttävät määrärahat itse parhaaksi katsomallaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla alla kuvatuista resurssilaskennassa käytettävistä osa-alueista riippumatta.

Resurssilaskennassa jaettavat määrärahat muodostuvat neljästä laskennallisesta osa-alueesta, jotka perustuvat koulujen oppilasmääriin ja -rakenteisiin sekä vakinaistettujen yhteisöohjaajien resurssiin:

1. Opetusresurssi: yleis-, valmistavan, vaativan tuen ja kuntouttavan opetuksen perusresurssit sekä oppimisen tuen ja monikielisten oppilaiden lisäresurssit.
2. Avustajaresurssi: suhteessa koulun oppilasmäärään.
3. Tarvikemäärärahat (=oppimateriaalit ja muut koulutarvikkeet, kuten kynät ja vihot sekä hygieniatuotteet, esim. wc-paperit, saippuat ja käsipyyhkeet): oppilasmäärien mukaan.
4. Tulkkipalvelumäärärahat: muut kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenä puhuvat ja laajassa kaksikielisessä opetuksessa olevat oppilaat.
5. Vakinaistetut yhteisöohjaajat.

Keskimääräisille suomenkielisen perusopetuksen kouluille määrärahat ja niiden laskennalliset osa-alueet ovat suuntaa antavasti seuraavat:

	Kaikki koulut		**Keskimääräinen**		
	YHT	**osuus**	**alakoulu**	**yläkoulu**	**yhtenäiskoulu**
oppilaslkm	n. 30 850		n. 330	n. 400	n. 650
rahoitus YHT	n. 190 M€		n. 2,6 M€	n. 2,8 M€	n. 4 M€
1.opetus	n. 170,6 M€	n. 90 %	n. 2,2 M€	n. 2,7 M€	n. 3,7 M€
2.avustajat	n.12 M€	n. 6 %	n. 330 000 €	n. 6 000 €	n. 135 000 €
3.tarvikkeet	n. 6,6 M€	n. 3,5 %	n. 60 000 €	n. 104 000 €	n. 137 000 €
4.tulkkipalvelu	n. 0,45 M€	n. 0,2 %	n. 10 000 €	n. 6 000 €	n. 20 000 €
5. vakinaistetut yhteisöohjaajat	n. 0,72 M€	n. 0,4 %	0 €	0 €	n. 45 000 €

Suomenkielisen perusopetuksen kokonaisbudjetti on noin 400 MEUR, josta tilavuokrat ovat noin 120 MEUR. Perusopetuksen järjestämisen osuus on noin 190 MEUR, josta koulujen tarvikemäärärahoihin kohdennetaan laskennallisesti yhteensä n. 6,6 MEUR. Tarvikemäärärahat lasketaan kouluille oppilasmäärien mukaan seuraavin perustein:

- esiopetuksessa ja 1.–6. luokilla yleisopetuksen ja valmistavan opetuksen tarvikemääräraha on 182,70 euroa per oppilas
- 7.–9. luokilla yleisopetuksen ja valmistavan opetuksen tarvikemääräraha on 260,10 euroa per oppilas
- entisen pidennetyn oppimäärän oppilailla tarvikemääräraha on 298,80 euroa per oppilas
- lisäksi oppilasmääriltään pienille kouluille 2 500–4 000 euroa lisämääräraha.

Keskimääräiselle suomenkielisen perusopetuksen koululle tarvikemäärärahat ovat suuntaa antavasti seuraavat:

- Alakoulu, n. 330 oppilasta: n. 68 000 EUR
- Yläkoulu, n. 400 oppilasta: n. 104 000 EUR
- Yhtenäiskoulu, n.650 oppilasta: n. 137 000 EUR

Koulukohtaisen budjetin puitteissa rehtorit voivat tarvittaessa kohdentaa oppimateriaaleihin enemmän varoja kuin mitä niihin on laskennallisesti varattu. Opetusresurssiin kuuluvaa S2-opetuksen, valmistavan opetuksen ja erityisopetuksen oppilaisiin liittyvää lisämäärärahaa voi käyttää myös näiden oppilaiden oppimateriaaleihin.
Oppilasmääriin ja -rakenteisiin perustuva resurssilaskelma, joka tuottaa koulujen kokonaisbudjetit, on käytössä myös Espoon ruotsinkielisessä perusopetuksessa ja Espoon lukioissa. Koulut ja lukiot käyttävät määrärahat pedagogisesti parhaaksi katsomallaan tavalla.

Rehtoreiden näkemyksiä ja käytetyt määrärahat

Kyselyyn vastanneista suomenkielisen perusopetuksen rehtoreista 51/58 oli sitä mieltä, että oppimateriaaleihin osoitetut määrärahat eivät riitä kattamaan kaikkia tarpeita. Työkirjoja joudutaan kierrättämään, materiaali on osin vanhentunutta ja erityisryhmien (S2, valmistava opetus, tuen oppilaat) materiaalitarpeet ylittävät laskennalliset resurssit. Oppimateriaalihankintoja kuitenkin priorisoidaan aktiivisesti ja budjettia hyödynnetään joustavasti sen varmistamiseksi, että opetuksen kannalta välttämättömät materiaalit ovat saatavilla. Rehtorit seuraavat materiaalitarpeita aktiivisesti ja etsivät ratkaisuja, huomioiden muuttuvat oppilasmäärät, uudet ryhmät sekä erilaisten oppijoiden tarpeet.

2. Oppilaiden yhdenvertaisuus oppimateriaalien saatavuudessa

Espoossa viranhaltijoiden lainsäädäntöön perustuvan ratkaisuvallan mukaan rehtori hyväksyy koulussa käytettävät oppimateriaalit opettajia kuultuaan sekä valvoo, että käytettävä oppimateriaali on opetussuunnitelman perusteiden mukaista. Opetuksessa yhteisesti käytettyjen oppimateriaalien lisäksi yksittäisten oppilaiden tarpeisiin vastataan oppimateriaaleja eriyttämällä.

Suomenkielisessä perusopetuksessa oppimateriaalimäärärahojen toteuma oli vuonna 2025 alakouluissa keskimäärin 208 euroa/oppilas (vaihteluväli 123–454 euroa), yläkoulussa keskimäärin 250 euroa/oppilas (vaihteluväli 91–439 euroa) ja yhtenäiskouluissa keskimäärin 250 euroa/oppilas (vaihteluväli 112–585 euroa).

Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa oppimateriaalimäärärahojen toteuma oli vuonna 2025 keskimäärin 386 euroa/opiskelija ja vaihteluväli n. 300–570 euroa.

Ruotsinkielisessä perusopetusopetuksessa oppimateriaalimäärärahojen toteuma oli vuonna 2025 alakouluissa keskimäärin 120 euroa/oppilas (vaihteluväli 99–156 euroa) ja yhtenäiskouluissa keskimäärin 135 euroa/oppilas (vaihteluväli 115–152 euroa). Ruotsinkielisessä lukiossa oppimateriaaleihin on käytetty 423 euroa/opiskelija.
Koulu- / lukiokohtaiset luvut eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia, sillä kustannuksiin saattaa sisältyä yksikön mukaan mm. koulukirjastohankintoja tai muita kustannuksia.

3. Oppilaiden kokemukset oppimateriaaleista

Storängens skolan oppilaiden mukaan koulussa on käytössä riittävästi painettuja oppimateriaaleja eri oppiaineissa. Kaikissa aineissa ei ole omaa kirjaa jokaiselle oppilaalle, mutta käytössä on luokkasarjoja ja opettajien laatimia materiaaleja. Oppilaat kokevat vihot ja työkirjat mielekkäiksi, koska niiden avulla saa harjoitella itse. Oppilaat pitävät digitaalisia materiaaleja hyödyllisinä, ja niiden määrää toivotaan kasvatettavan erityisesti matematiikassa ja luonnontieteissä. Oppilaat kokevat parhaaksi yhdistelmän painettuja ja digitaalisia materiaaleja.

Suomenkielisen perusopetuksen oppilaiden oppimateriaali -kyselyyn vastasi 2745 oppilasta 41:stä koulusta. Vastaajista 31 % on alakoulun oppilaita ja 69 % yläkoulun oppilaita. Kysymyskohtaisissa vastausmäärissä on hieman vaihtelua.

67 % vastaajista on sitä mieltä, että koulussa on riittävästi painettuja oppimateriaaleja. 26 % mielestä niitä on melko riittävästi. 71 % oppilaista kokee painetut oppimateriaalit hyödyllisiksi.

Vastaajista 39 % mielestä digitaalisia oppimateriaaleja on riittävästi ja 37 % mielestä melko riittävästi. 74 % oppilaista kokee digitaaliset oppimateriaalit hyödyllisiksi.

4. Painettujen oppikirjojen tarjoaminen toisella asteella

Lukioilla on tällä hetkellä mahdollisuus käyttää rajatusti painettua materiaalia rehtorin päätöksellä. Lisäksi lukiokirjastoihin voidaan hankkia jonkin verran painettuja kirjoja käsikirjakäyttöön. Niille opiskelijoille, joilla on oppimisvaikeuksia, voidaan erityisopettajan lausunnon perusteella hankkia paperikirjoja tukemaan opiskelua.

Digitaaliset oppimateriaalit tarjoavat kuitenkin sellaisia monipuolisempia mahdollisuuksia opetuksen tavoitteiden saavuttamiseen, joita painetulla materiaalilla on vaikea toteuttaa. Lisäksi digitaaliset lisenssit ovat joustavia opiskelijoiden opintojaksovalintojen muuttuessa. Ne voidaan aktivoida nopeasti periodien vaihtuessa, kun taas painettujen kirjojen tilaaminen on hidasta eikä keväällä tilattuja kirjoja voi palauttaa.

Painetulla materiaalilla on silti vahvuuksia, kuten helppo luettavuus erityisesti pitkissä teksteissä sekä joissakin oppiaineissa koettu käytännöllisyys. Kokemukset vaihtelevat opintojaksoittain ja materiaalien laatueroja on myös digitaalisessa tarjonnassa.

Espoon tavoitteena on turvata opiskelijoille laadukas, joustava ja yhdenvertainen oppimateriaalien kokonaisuus, jossa digitaaliset ja painetut ratkaisut voivat täydentää toisiaan tarpeen mukaan. Opiskelijoille ei kuitenkaan kustannussyistä voi olla tarjolla laajamittaisesti sekä digitaalista että painettua materiaalia.

5. Opettajien mahdollinen laiton kopiointi

Espoossa noudatetaan Kopioston kopiointilupia, jotka kattavat perusopetuksen ja toisen asteen. Opettajilla on selkeät ohjeet kopioinnista, ja luvaton kopiointi ei selvityksen perusteella ole ongelma. Kopiointi on vähentynyt digitaalisten materiaalien ja opettajien omien materiaalien jakamisen myötä. Henkilöstölle järjestetään vuosittain koulutusta tekijänoikeuksista opetuksessa.

Päätöshistoria

Kasvun ja oppimisen lautakunta 23.09.2026 § 186

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Elina Kokon ja 37 muun kaupunginvaltuutetun 23.2.2026 jättämään valtuustoaloitteeseen oppimateriaalien saatavuudesta.

Käsittely

Kokko teki puheenjohtaja Laihon, Wallsin ja Lievosen kannattamana seuraavan lisäysehdotuksen:

"Lautakunta edellyttää kasvun ja oppimisen toimialaa seuraamaan oppimateriaaleihin käytettävien määrärahojen riittävyyttä ja oppilaitosten tarpeita, sekä vastaamaan niihin riittävin resurssein."

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja Laiho tiedusteli, voidaanko Kokon lisäysehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska sitä ei vastustettu, puheenjohtaja totesi sen tulleen yksimielisesti hyväksytyksi.

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta antoi selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Elina Kokon ja 37 muun kaupunginvaltuutetun 23.2.2026 jättämään valtuustoaloitteeseen oppimateriaalien saatavuudesta.

Lisäksi lautakunta edellytti kasvun ja oppimisen toimialaa seuraamaan oppimateriaaleihin käytettävien määrärahojen riittävyyttä ja oppilaitosten tarpeita, sekä vastaamaan niihin riittävin resurssein.

Nämnden Svenska rum 24.09.2026 § 87

Förslag

Föredragande
Direktör för sektorn för fostran och lärande Narvo-Akkola Merja

Nämnden Svenska rum ger ett utlåtande enligt redogörelsen om den fullmäktigemotion om tillgången till läromedel som lämnats av fullmäktigeledamot Elina Kokko och 37 andra fullmäktigeledamöter 23.2.2026.

Behandling

Beslut

Nämnden Svenska rum

Förslaget godkändes enhälligt.

Kasvun ja oppimisen lautakunta 27.05.2026 § 123

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Elina Kokon ja 37 muun kaupunginvaltuutetun 23.2.2026 jättämään valtuustoaloitteeseen oppimateriaalien saatavuudesta.

Käsittely

Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Merja Narvo-Akkolan estyneenä ollessa asian esitteli perusopetuksen johtaja Juha Nurmi.

Kokko teki Lievosen ja Wallsin kannattamana seuraavan palautusehdotuksen:

”Palautetaan valtuustoaloite uudelleen valmisteluun. Vastauksessa tulee tulla ilmi myös suomenkielisen perusopetuksen oppilaiden kokemuksia oppimateriaaleista.”

Puheenjohtaja Laiho teki Wallsin kannattamana seuraavan lisäysehdotuksen Kokon palautusehdotukseen:

”Palautuksen aikana pyydetään myös nuorisovaltuuston ja vammaisneuvoston lausunnot.”

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja Laiho tiedusteli, voidaanko Kokon palautusehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska sitä ei vastustettu, puheenjohtaja totesi sen tulleen yksimielisesti hyväksytyksi.

Puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko puheenjohtajan lisäysehdotus palautusehdotukseen hyväksyä. Koska sitä ei vastustettu, puheenjohtaja totesi sen tulleen yksimielisesti hyväksytyksi.

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta:

Päätti palauttaa asian uudelleen valmisteluun.

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite oppimateriaalien saatavuudesta
- Espoon vammaisneuvoston lausunto valtuustoaloitteeseen oppimateriaalien saatavuudesta
- Espoon nuorisovaltuuston lausunto koskien oppimateriaalien saatavuutta

Tiedoksi